

О.В. Крухмаль, ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"

ЕКСПЕРТНИЙ І БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ПІДХІД ДО РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ БАНКІВ

У методологічному плані необхідно виділити два основні підходи до побудови комплексних рейтингових оцінок залежно від технологій розрахунку – бухгалтерський (балансовий, або формальний) та експертний (неформальний) підходи.

Бухгалтерська оцінка використовує тільки кількісні показники і реалізується на основі офіційної фінансової звітності банку. При такому оцінюванні широко використовуються кількісні шкали, показники, що розраховуються на основі публічної фінансової звітності, та інтервально-статистичні методи аналізу і обробки даних.

Експертна оцінка проводиться фахівцями на основі їх досвіду і кваліфікації за будь-якою доступною інформацією і на основі аналізу кількісної і якісної інформації. Природно, що використання експертного підходу до побудови рейтингів дозволяє за певних умов виявити нюанси і врахувати не кількісну інформацію, що, зрештою, дозволить побудувати адекватну зовнішній ситуації оцінку.

Процедура складання формальних рейтингів виглядає дуже прозоро: визначення рейтингу подається у вигляді формальної моделі, де як критерії використовуються фінансові показники, що висвітлюють різноманітні аспекти діяльності банку. Єдиною сильною стороною формальних рейтингів є ясність і простота методики, за якою визначається надійність банку. Проте складно вирішувати завдання ранжирування банків при використанні бухгалтерського підходу внаслідок обмеженості фінансової інформації, суперечливості та невиразності фінансових показників, альтернативності фінансових рішень. Виникає питання щодо обґрунтованості вибору показників та їх вагових коефіцієнтів. До речі, цей підхід не враховує багатьох чинників, що впливають на успіхи і невдачі в діяльності банку.

При складанні ж неформальних рейтингів безпосередньо процес аналізу прихований від сторонніх очей, є непрозорим, оскільки враховує ряд експертних оцінок. Проте неформальні рейтинги частково вільні від вищезгаданих недоліків. Укладачі такого роду рейтингів, як правило, вимагають від банків великого обсягу інформації і використовують більшу кількість показників, що характеризують такі якісні чинники: рівень менеджменту, кваліфікація персоналу, ефективність механізму прийняття рішень тощо. Відповідно, і точність цих рейтингів вища.

Ці чинники важко формалізуються, але мають велике значення при оцінці банків. Проте використання даного методу пов'язане з такими труднощами, як відсутність або закритість інформації, проблема компетентності та узгодженості експертів, вплив суб'єктивних чинників на оцінку фахівця, складність організації роботи групи експертів, недосконалість технологій проведення експертиз і методів обробки інформації, а також відносна дорожнеча подібних досліджень. Крім того, через непрозорість з'являються можливості для підтасовування на користь тієї або іншої дійової особи.

У зв'язку з цим при побудові рейтингової системи доцільно використовувати обидва методи у поєднанні. Зокрема, первинна побудова рейтингової системи може проводитися експертною групою на основі аналізу еталонної групи банків, а одержана система, що містить лише кількісні показники, використовується для ранжирування банків на формальній основі.